

Gyene István

Az orbáni konszolidáció német szemmel

„Az MSZP-nek most mindenekelőtt arra kell törekednie, hogy arculatában minél inkább megerősítse a „szociális igazságosság” dimenzióját. Ez a közelmúltban igencsak elhalványult, különösen a népszerűtlen ex-miniszterelnök, Gyúresány Ferenc vezetése alatt, amikor az MSZP tőkebarát, szociálliberális, korrupciós csoportosulássá vált. (...) Az orbáni konszolidáció központi feltétele, hogy az új kormány ne csak az államháztartási hiányt csökkentse, hanem a bizalomvesztés mértékét is, mely a magyar társadalmat jellemzi a politikai vezetés kapcsán.” Ezeket a gondolatokat a magyar választásokról írott elemzésében fogalmazta meg Kai-Olaf Lang, a németországi Tudomány és Politika Alapítvány (Stiftung Wissenschaft und Politik - SWP) Közép- és Kelet-Európa szakértője, akinek nevével gyakorta találkozhatunk a magyar sajtóban is. A berlini székhelyű, de Brüsszelben szintén jelenlévő SWP Európa egyik legnagyobb, a kül- és biztonságpolitikai kérdéseket tekintve pedig Németország legbefolyásosabb agytrösztje, már csak ezért is érdemes az intézet bemutatása mellett Lang szavainak nagyobb figyelmet szentelnünk.

Az SWP 1962-ben polgári joggal foglalkozó alapítványként alakult meg magánkezdemenyezésre, Münchenben. Három évvel később a német kormány saját döntése nyomán csatlakozott az alapítók sorához, az intézet munkáját azóta az állami költségvetésből támogatják. Bevételeinek túlnyomó része a kancellária hivatalától származik (ez 2006-ban mintegy 9,3 M eurót tett ki), ezenkívül az SWP kutatásait természetesen számos német és nemzetközi támogató is segíti. Annak ellenére, hogy a kutatók munkájának költségeit az

- 1 -

állam fedezi, a mindenkori német kormány semmilyen befolyást nem gyakorol az intézet munkájára, sem a kutatások témáinak, sem a kutatások módjainak, sem az intézet vezetésének, sem személyi állományának tekintetében. A magyar gyakorlathoz szokott olvasónak az pedig végképp különös lehet, hogy a függetlenségért az alapítvány kuratóriumi tanácsa viseli a felelősséget, melybe a köz- a tudományos- és a gazdasági élet emblematisz szereplőin kívül maguk a parlamenti frakcióval bíró német pártok is delegálnak tagokat. A tanács kétharmados többséggel nevezi ki az intézet vezetését, s hagyja jóvá az általában kétéves távlatra szóló kutatómunka kereteit. A kutatómunka kereteinek kijelölésénél a tanács különösen az aktuális nemzetközi politikai helyzetre koncentrál, s így jelöli ki az egyes kutatócsoportok jövőbeli munkájának főbb sarokpontjait. Persze mindez nem jelenti azt, hogy az általánosan kijelölt kereteken belül a cég munkatársai ne kutathatnának szabadon, korlátozás nélkül, s ne vethetnének fel önmaguk is további elemzésre érdemesnek talált problémaköröket. Csak így biztosítható ugyanis, hogy munkájával a német kormányt és a Bundestagot segítő SWP Németország legbefolyásosabb agytrösztjéhez méltóan akadálytalanul képes legyen reagálni mind a hosszabb időtávot felölelő, mind az aktuális politikai történések kérdéseiben.

Az intézetnek jelenleg mintegy 130 főállású munkatársa van, akikhez évente még mintegy 60 személy csatlakozik hosszabb-rövidebb időre (vendégkutatók, projektmunkatársak, ösztöndíjasok, gyakorlatukat töltő egyetemi hallgatók). A kutatói gárda természetesen nemcsak politikatudósokból áll, hanem Nyugat-Európában már megszokott módon jogászokból, közgazdászokból, természettudósokból, fizikusokból, illetve az SWP esetében még a Bundeswehr magasán képzett tisztjeiből is, akik szaktudásukat a biztonságpolitikai területen kamatoztatják. A szakemberek a már említett módon különböző kutatócsoportokban dolgoznak, így az intézet elemzői tevékenysége saját biztonság- és nemzetközi politikai profilját híven tükrözve a következő nyolc fő területet öleli fel (melyeken kívül természetesen további projektek és projektcsoportok is léteznek):

- EU-integráció
- EU-külkapcsolatok
- biztonságpolitika
- Észak- és Dél-Amerika
- Oroszország és a FÁK-országok
- Közel-Kelet és Afrika
- Ázsia
- globális kérdések (gazdaság/pénzügyek, biztonság/béke, demográfia/migráció, környezetvédelem, stb.)

Az EU-integrációval foglalkozó csoport egyik tagja Kai-Olaf Lang, aki elsősorban a visegrádi országok kül- és biztonságpolitikájával, valamint uniós integrációjával foglalkozik. Legújabb elemzése az áprilisi magyar választások kapcsán született „Egy új Magyarország útján – a budapesti hatalmváltás bel- és külpolitikai következményei címmel. Lang az írása elején leszögezi, hogy bár a Fidesz rendkívüli győzelmet aratott, az új kormányra hatalmas feladatok várnak: az ország belső reformokra szorul, a magyar gazdaságot dinamizálni, az ország külpolitikai cselekvőképességét javítani kell. A Fidesz dolgát a szerző meglátása szerint két tényező fogja még tovább nehezíteni: az egyik a jobboldali radikális Jobbik, mely várhatóan erős nyomás alatt fogja tartani a kormányt, a másik pedig a Fidesz kampányában hangoztatott „új Magyarország” – kép (az „új irány”), melynek túlideologizálása folytán a társadalomban hatalmas várakozás előzi meg a kormányzást. Lang szerint a választások egyetlen igazi meglepetése a Lehet Más a Politika parlamentbe jutása volt. Mindezzel együtt „új minőség” jellemzi most a magyar politikai mezőt: megszűnt a Fidesz dominálta jobboldalra és a szocialisták uralta baloldalra épülő bipoláris rendszer. A Fidesz most „súlyos” választói blokkot tudhat maga mögött, a meggyengült MSZP, és a Jobbik nacionalista szavazóin kívül szinte mindenki a párt oldalára

állt. A szerző szerint nehéz lenne nem észrevenni, hogy a szavazás a társadalom részéről egyfajta „anti-MSZP reflex” volt, ebből a szempontból a Fidesz, a Jobbik, és az LMP is egyfajta „protestpártnak” tekinthető. Lang megemlíti, hogy a rendszerváltó MDF és SZDSZ egyaránt kiesett a parlamentből, az üresen álló politikai centrum elfoglalására így most a Fidesz és az MSZP ellen is frontot nyitó LMP-nek van a legnagyobb esélye.

Az elemző szerint három nagy kérdés merül fel a választások után:

1. Mi lesz az MSZP-vel, hogyan határozzák meg majd magukat a szocialisták az LMP-vel szemben?
2. Várható-e a Jobbik további erősödése?
3. Mit kezd a Fidesz a szinte korlátlan hatalommal?

Lang az MSZP-vel kapcsolatban a következő megjegyzéseket teszi: a pártnak az elsőprő vereség után újra kell formálódnia, már csak azért is, mert a legfőbb választási céljukat, azaz a Fidesz kétharmadát sem tudták megakadályozni. A személyi megújulás mellett (amit a párt Mesterházy Attila elnökké választásával fog valószínűleg kihangsúlyozni) az MSZP-nek erősítenie kell saját szociális profilját, ami leginkább Gyurcsány pártelnöksége alatt kopott meg. Gyurcsánytól mindamelllett nehéz lesz megfelelő távolságot tartani, mert befolyással bír a szocialista frakcióban, szélsőséges esetben pedig saját párt alakításával is fenyegethet. A szocialisták és az LMP jövőbeli viszonya ma még bizonytalan. Az LMP láthatóan megpróbál köztes pozíciót elfoglalni a Fidesz és az MSZP között, s nemcsak ökopártként szeretné magát pozicionálni, hanem a civil társadalom szószólójaként fellépő új politikai erőként is.

A „radikális, idegengyűlölő, globalizáció-ellenes” Jobbik népszerűsége Lang szerint három fő forrásból táplálkozik:

- az „etnonacionalista” szavazótáborból, akiket a Fidesz patriotizmusa nem elégített ki

- nacionalista szervezetekből, melyek civil társadalmi jegyeket is mutatnak
- különböző társadalmi problémákból és frusztrációkból

Az elemző szerint azonban a Jobbik távolról sem az a párt, amelyre csupán a leszakadó régiókban élő, magukat a rendszerváltás veszteseinek tekintő emberek adják voksukat, hiszen pl. a 18-29 közötti éves korosztály minden negyedik tagja a pártra szavazott (amellett, hogy 2006-ban a mostani Jobbik-szavazók 37%-a még a Fideszt, 21%-a az MSZP-t választotta – a szerző forrást nem említ). A Fidesz Lang meglátása szerint egyértelműen az MSZP-re adott „nem”-nek köszönheti hatalmas győzelmét, mely már hosszú ideje érett. Orbán Viktor ezt a pozitív kiindulási helyzetet a maga offenzív, a szituációkat kiélező politikájával most a maga javára fordította, s az a célja, hogy pártjából 15-20 évre centrális politikai-kormányzó erőt faragjon.

Kai-Olaf Lang gondolatai jól illeszkednek a magyar választásokat kritikus szemmel figyelő német elemzői vélemények sorába. Az eredmény az SWP szakértője számára sem okozott különösebb meglepetést, s másokkal együtt ő is úgy látja, hogy a Fidesz kormányzásának sikere az ország gazdasági helyzetének javulásán, a szociálisan-ideológiailag széttöredezett magyar társadalom egyesítésén, s a kooperatív szomszédsági kapcsolatokon múlik. Mindehhez csupán annyit fűznénk hozzá, hogy - mint azt mindenki érzékelheti - a mostani több szempontból sem egy szokásos kormányváltás. A Fidesz a kétharmad birtokában - kis túlzással - a saját képére formálhatja az országot. A látszat ellenére ebben a helyzetben sokkal inkább felértékelődnek a kompromisszumok, hiszen nagy eredmények, főleg olyan válságos helyzetben, mint amilyenben most hazánk van, csakis a lehető legszélesebb összefogással születhetnek. Nagy kérdés, hogy az „orbáni konszolidáció” a Fidesz kellő önuralma és a

választások első fordulójának éjszakáján hangoztatott alázat mentén, vagy ezek nélkül fog végbemenni.